

UiO : Universitetet i Oslo

Den sentrale klagenemd

Årsmelding 2015

9. mai 2016

DEN SENTRALE KLAGENEMND - Universitetet i Oslo

Årsmelding for 2015

INNLEDNING

Klagenemndas virksomhet er hjemlet i universitets- og høyskoleloven § 5-1. I tillegg gjelder forvaltningsloven for nemndas saksbehandling.

Klagenemnda behandler klager over enkeltvedtak som er fattet ved Universitetet i Oslo. Klagenemnda behandler også klager over formelle feil ved eksamen. Klagenemndas vedtak i klagesaker kan ikke påklages.

I tillegg behandler og treffer klagenemnda vedtak i noen sakstyper som første instans. Det gjelder saker om mistanke om fusk etter universitets- og høyskoleloven §§ 4-7 og 4-8, andre saker om bortvisning og utestengning etter §§ 4-8, 4-9 og 4-10 samt saker om forfalskning av søknadspapirer i forbindelse med opptak (§ 3-7 åttende ledd). Klagenemndas vedtak i disse sakene kan påklages til Felles klagenemnd, som er den nasjonale klagenemnda for nærmere bestemte vedtak fattet ved universiteter og høyskoler.

Klagenemnda er vedtaksfør med leder og to andre medlemmer eller deres varamedlemmer til stede.

KLAGENEMNDAS SAMMENSETNING

Klagenemnda hadde i 2015 følgende sammensetning:

leder: lagdommer Kristel Heyerdahl
vara for leder: lagdommer Eyvin Sivertsen

Representanter for de vitenskapelig tilsatte:
professor Tore Jahnsen
vara: professor Hege Merete Knutsen

førsteamanuensis Anniken Furberg
vara: Professor Mats Carlsson

Studentrepresentanter vårsemesteret 2015:

Didrik André Beck
Gro Grytli Mostuen

vara: Atle Hjelkerud
vara: Marthe Oldernes

Studentrepresentanter høstsemesteret 2015:

Sigrid Mæhle Grimsrud
Vetle Bo Saga

vara: Heidrun Elisabeth Lode
vara: Tomas Midttun Tobiassen

Klagenemndas sekretær er seniorkonsulent Finn Ragnar Berger ved Avdeling for fagstøtte.

Årsmeldingen ble godkjent i klagenemndas møte 9. mai 2016

STATISTIKK FOR 2015

Oversikt:

Klagenemnda hadde 12 møter i 2015. Totalt ble 203 saker oversendt klagenemnda for behandling. 1 av sakene ble trukket og dermed ikke behandlet.

De temaene som Klagenemnda oftest har støtt på i sitt arbeid fremgår av følgende oppstilling:

	2013	2014	2015
Klager over formelle feil ved eksamen/sensur/saksbehandling, jf. § 5-2	20	20	20
Klager over avslag på opptak til studier på grunnlag av annet opptaksgrunnlag (realkompetanse, GSK) *, jf. § 5-1	5	6	6
Klager over tap av studierett/studieplass, jf. § 5-1	28	15	11
Klager over avslag om opptak til høyere gradsstudier, jf. § 5-1	15	11	15
Godkjenning av utdanning, jf. § 5-1	8	7	4
Mistanke om fusk/forsøk på fusk, jf. §§ 4-7 og 4-8	55	65	99
Forfalskningssaker, jf. § 3-7, 8. ledd	5	11	6
Øvrige saker	68	26	41
	190	161	202

* Klager i forbindelse med det ordinære opptaket gjennom Samordna opptak behandles av Felles nasjonal klagenemnd.

Historisk oversikt fuskesakene:

Fak	Innmeldte saker til Klagenemnda ved UiO								Funnet skyldig i fusk av Klagenemnda							
	Jus	Med	HF	MN	OD	SV	UV	Sum	Jus	Med	HF	MN	OD	SV	UV	Sum
År																
2002	3		1	1				5	2		1	1				4
2003	4		3	2			1	10	4		3	2			1	10
2004	6		13	4		2	1	26	6		10	3		1	1	21
2005	9	1	10	4		1		25	6	1	6	4		1		18
2006	6		17			5	3	31	2		11			5	2	20
2007	1	1	11	7		4	5	29	1	1	10	7		3	4	26
2008		11	12	30		2	2	57		-	9	19			2	30
2009	2	1	5	9		1	1	19	2		5	8		1	1	17
2010	4		12	29	1	5	4	55	2		10	25		4	4	45
2011	6		13	14		4	1	38	5		12	11		3	1	32
2012	2	2	41	17		2	10	74	1	1	37	15		2	6	65
2013		1	38	9	1	1	5	55		1	35	8	1	1	4	50
2014		1	57	3	1	3		65		1	54	2	1	3		61
2015	5	2	63	19		8	2	99	4	2	60	19		8	2	95

Typer av sanksjon på i fuskesakene i 2015 fordeler seg slik:

Annulering av eksamen: 17 saker
Annulering og utestengning i 1 semester: 53 saker
Annulering og utestengning i 2 semestre: 20 saker
Utestengning: 5 saker

Tallene oppsummert

Saksmengden i 2015 økte med 25 % fra 2014. I 2014 var saksmengden 16 % lavere enn i 2013. Fuskesakene utgjør en stadig større andel av saksmengden. I 2013 utgjorde fuskesakene rundt en tredjedel av totalen, mens de for 2014 og 2015 utgjorde henholdsvis 40 % og 50 %. Fusk avdekkes både ved manuell gjennomgang av besvarelsene, og ikke minst ved hjelp av elektroniske plagiattkontrollprogrammer, i hovedsak gjennom programmet Ephorus. 67 av fuskesakene er avdekket ved hjelp av Ephorus. I 70 % av disse er 20 – 59 % av besvarelsen plagiert. I 18 % av sakene utgjør plagiat 60 – 100 % av besvarelsen. 34 % av sakene kom fra Det humanistiske fakultet, mens de øvrige sakene fordeler seg nokså jevnt over alle fakulteter, med unntak av Det teologiske fakultet, hvor det ikke er registrert noen saker.

ANNEN KLAGEBEHANDLING

Felles klagenemnd/Sivilombudsmannen

Ordinære klagesaker er ved sin behandling i klagenemnda ferdigbehandlet i forvaltningen og vedtak er endelig. Det er imidlertid anledning til å klage til Sivilombudsmannen.

Ingen saker ble i 2015 innklaget til Sivilombudsmannen.

Klagenemndas vedtak i saker om mistanke om fusk og utestengning kan påklages til Felles klagenemnd.

I 2015 ble seks saker oversendt Felles klagenemnd. Klagenemndas vedtak ble stadfestet i alle sakene.

EKSEMPLER PÅ VEDTAK I KLAGEENEMNDA

Klagesaker

Klagenemnda behandlet 56 klager over enkeltvedtak og klager over formelle feil i 2015. Klager over enkeltvedtak kan blant annet gjelde klage på avslag på opptak, avslag på søknader om tilrettelegging av studier og eksamener, avslag på søknader om fjerde eksamensforsøk og tap av studierett.

Eksempler

I sak vedr. klage over avslag på søknad om opptak til PPU-deltid fulgte klagenemnda innstilling fra Det utdanningsvitenskapelige fakultet, og klagen ble ikke tatt til følge. Klager fylte ikke kravet om 60 studiepoeng i fagdidaktiske fag, og kunne følgelig ikke få opptak. Nemnda påpekte at en mer utfyllende og konkret begrunnelse tidligere i korrespondansen med studenten fra fakultetets side, ville gjort det lettere for studenten å forholde seg til grunnlaget for vedtaket.

I sak vedr. klage over manglende sensur på 4000-emne på samfunnsøkonomi ble fakultetets innstilling tatt til følge, og klager nådde ikke frem. Kandidaten møtte på eksamen og var av den oppfatning at han hadde meldt seg opp. I forbindelse med kontroll under eksamen ble det avdekket at kandidaten ikke sto på kandidatlistene. For det tilfelle at det skulle ha skjedd en feil i forbindelse med eksamensoppmeldingen, fikk kandidaten anledning til å fullføre eksamen. Det ble i etterkant av eksamen konstatert at det ikke var mulig å finne noen eksamensoppmelding, og kandidaten fikk beskjed om at eksamen ikke ville bli sensurert. For klagenemnda fremsto det som usannsynlig at det skulle ha skjedd en misforståelse. Nemnda la i sin begrunnelse vekt på at oppmeldingen skjer elektronisk, og at loggen ikke hadde avdekket feil eller mangler. Klagen ble ikke tatt til følge.

Fuskesaker

Klagenemnda behandlet 99 saker i denne kategorien, hvor saker om plagiat og manglende kildehenvisninger dominerer.

Eksempler

I sak vedr. mistanke om fusk på semesteroppgave i emne på helseøkonomi ble Det medisinske fakultets innstilling tatt til følge. Forholdet knyttet seg til obligatorisk oppgave hvor det hadde blitt kopiert materiale fra en annen student uten at det var ført referanser fortløpende i teksten eller i litteraturoversikten. Nemnda fant det klart sannsynlig at det var fusket forsettlig på eksamen. Kandidaten var erfaren og misbruk av andre studenters arbeid ble ansett som skjerpene. På denne bakgrunn ville nemnda normalt ha reagert på forholdet med annullering av eksamen og utestengning i to semestre. I denne saken innstilte fakultetet på en mildere reaksjon, idet det ble vist til svært spesielle forhold rundt kandidatens situasjon. På bakgrunn av en totalvurdering fant klagenemnda at den kunne følge fakultetets innstilling, og reagerte på forholdet med annullering av eksamen og ett semesters utestengning.

I sak vedr. mistanke om fusk på semesteroppgave i emne i russisk ble Det humanistiske fakultets innstilling ikke tatt til følge. Forholdet knyttet seg til semesteroppgave som del av mappeeksamen hvor det ble avdekket 6 % tekstlig sammenfall mellom innlevert besvarelse og en Wikipedia-artikkel, som det ikke var referert til på korrekt vis. Fakultetet la vekt på at kandidaten var erfaren, at sitatet ikke var markert eller kilde oppgitt. For å konstatere fusk må det foreligge både objektiv og subjektiv skyld. Nemnda fant at det objektive skyldkravet var oppfylt, men at det subjektive skyldkravet ikke kunne sies å være oppfylt. I sin vurdering la nemnda til grunn at omfanget var ubetydelig, og at den gale henvisningen måtte anses som en glipp fra kandidatens side. Det forelå dermed ikke fusk og besvarelsen ble henvist til sensur.

I sak vedr. mistanke om fusk på semesteroppgave i emnet EXPHIL03 ble Det humanistiske fakultets innstilling tatt til følge. Forholdet knyttet seg til plagiat fra en rekke kilder i et svært stort omfang – opp mot 77 % - uten at det var referert til kildene i det hele tatt eller i tilstrekkelig grad. Særlig alvorlig var det at kandidaten hadde benyttet seg av to andre studenters semesteroppgave og masteroppgave. Kandidaten gjorde bl.a. gjeldende at det var levert to gale versjoner som var blitt innlevert til sensur, mens en tredje versjon var den som skulle vært levert. Klagenemnda fant ikke å kunne feste lit til kandidatens forklaring, og konkluderte med at både de objektive og subjektive vilkårene var oppfylt og at det var fusket forsettlig ved eksamen. Det ble reagert på forholdet med annullering av eksamen og utestengning i to semestre.

I sak vedr. mistanke om fusk på semesteroppgave i emnet EXPHIL03 ble Det humanistiske fakultets innstilling tatt til følge. Forholdet knyttet seg til plagiat av kilder som ikke er oppgitt verken fortløpende i teksten eller i litteraturoversikten. Det tekstlige sammenfallet ble funnet å være på opp mot 17 % mot en tidligere innlevert besvarelse fra en annen kandidat. Det var ikke bare det materielle innholdet som er kopiert, men også disposisjon og argumentasjon syntes helt klart hentet fra kilden. Nemnda fant det skjerpene at kandidaten hadde misbrukt en medstudents tillit ved å kopiere fra dennes besvarelse. Det ble reagert på forholdet med annullering av eksamen og utestengning i to semestre.

Forfalskningssaker

Klagenemnda behandlet i 2015 seks saker om forfalskning av dokumentasjon i forbindelse med opptak. De fleste sakene gjelder utenlandske søkere, men det har også vært saker med innenlandske søkere. I alle sakene traff nemnda vedtak om karantenetid for opptak på ett år i medhold av universitets- og høyskoleloven § 3-7 åttende ledd. Avlagte eksamener mv. ble annullert.

Andre saker

Det har i 2015 blitt behandlet fire saker med hjemmel i §§ 4-9 og 4-10.

Eksempel

I sak vedr. innmeldt tvil om skikkethet ble skikkethetsnemndas innstilling lagt til grunn, og kandidaten nådde ikke frem med sine anførsler. I en praksisperiode ble det avdekket at kandidaten hadde psykiske problemer av en slik karakter at det fikk konsekvenser for vedkommendes atferd overfor elever og kolleger. Nemnda kom til at kandidaten utgjorde en "mulig fare" for elevers psykiske helse og rettigheter, og derfor var uskikket for yrket, jf. skikkethetsforskriften § 2.

Kandidaten ble i medhold av universitets- og høyskoleloven § 4-10 tredje og fjerde ledd, jf. skikkethetsforskriften § 2, jf. § 3 første ledd bokstav d) og e) og § 11, utestengt fra den aktuelle utdanningen for en periode på tre år.

NEMNDAS KOMMENTARER

Om klagesaker

Klagesakene utgjør en stor og uensartet gruppe saker. Som det fremgår av tabellen ovenfor, lar en del saker samle seg i noen hovedgrupper som går igjen fra år til år, men som det også fremgår av tabellen, er andelen saker som ikke lar seg plassere inn i hovedgruppene betydelig, og omfatter saker som f.eks. søknad om tilrettelegging, avslag på søknad om grad/vitnemål, fritak fra obligatorisk undervisning, søknader om permisjon mv.

I klagesakene vil nemnda kontrollere om vedtakene er truffet i samsvar med lov og forskrift. I mange saker vil fakultet også ha utvist skjønn som kan være basert på faglige vurderinger eller vurderinger av rimelighet og hensiktsmessighet. Nemnda kan prøve skjønnets fullt ut. Der hvor avgjørelsen er basert på fakultetets skjønn, vil nemnda likevel ofte være varsomme med å overprøve fakultetets vurderinger. Det gjelder særlig i saker hvor avgjørelsen i stor grad beror på et faglig skjønn. Et eksempel på vedtak hvor utfallet beror på et skjønn er søknader om å få et ekstra eksamensforsøk. Adgangen til å dispensere fra tregangers-regelen vil bero på et skjønn. I slike saker vil nemnda tillegge fakultetets vurdering stor vekt. Det er derfor sjelden slike saker vinner frem i nemnda.

Nemnda har også en del klagesaker hvor studenter ikke har overholdt frister for betaling av semesteravgift, oppmelding til eksamen o.l. I slike saker har nemnda fulgt en streng praksis og lagt avgjørende vekt på universitetets behov for en effektiv studentadministrasjon.

Nemnda har merket seg at fakultetene i enkelte saker ikke har fulgt forvaltningslovens krav om forhåndsvarsel til studentene før det treffes vedtak (forvaltningsloven § 16). Dette gjelder særlig saker hvor studenter er fratatt studieretten på grunn av for lav progresjon i studiene. I ett tilfelle førte manglende forhåndsvarsel til at fakultetets vedtak ble opphevet. Unntakene fra plikten til forhåndsvarsel er snever, og nemnda vil understreke at det er viktig at fakultetene gir forhåndsvarsel før det treffes enkeltvedtak.

Om fuskesakene

En betydelig andel av fuskesakene gjelder plagiat og er avdekket gjennom plagieringskontrollverktøyet Ephorus og enkelte andre elektroniske verktøy, som f.eks. Devilry. Selv om elektroniske hjelpemidler er til stor hjelp for å avdekke mulig plagiat, må man også være klar over betydningen av også å sjekke besvarelser manuelt.

I mange fuskesaker er det ingen tvil om at kandidaten har kopiert kilder i strid med reglene for sitering og referanser, men kandidaten anfører at han eller hun ikke har kjent til regelverket. Studentene har selv plikt til å sette seg inn i regelverket. Det er derfor bare helt unntaksvis at manglende kjennskap til reglene kan være unnskyldelig, slik at skyldkravet ikke anses for å være oppfylt.

Som den store hovedregel vil fusk i form av plagiat føre til annullering av eksamen og utestengning i ett eller to semester. Ved valg av reaksjon vil omfanget av plagiat, skyldgrad og kandidats erfaring ha stor betydning, men også andre momenter kan spille inn. Det anses for eksempel som et skjerpene moment dersom det er en annen students arbeid som er plagiert, og særlig i tilfeller hvor dette kan føre til at vedkommende urettmessig også mistenkes for fusk. Personlige forhold hos kandidaten påberopes ofte som en formildende omstendighet i slike saker, men det skal mye til før dette får betydning. Nemnda legger stor vekt på likebehandling.

Bruk eller forsøk på bruk av ulovlige hjelpemidler på eksamen er en annen hovedtype av fuskesakene. Høyesterett avsa i 2015 en dom (Rt. 2015 side 995) hvor det fremgår at fuskebegrepet i universitets- og høyskoleloven er strengt. Det å legge igjen ulovlige hjelpemidler på eksamensbordet er fusk selv om kandidaten ikke har hatt til intensjon å benytte hjelpemidlene, men har lagt dem igjen ved en forglemmelse. Eksamen begynner ved bokkontrollen. Høyesterett la et strengt krav til aktsomhet til grunn. Høyesterett viste til at kandidatens eneste oppgave var å påse at de hjelpemidlene han framla var i samsvar med regelverket. Høyesterett fant derfor at det var grovt uaktsomt av ham å legge igjen ulovlige hjelpemidler selv om det skjedde som følge av et øyeblikks uoppmerksomhet. Høyesteretts dom vil være retningsgivende ved nemndas avgjørelser i slike saker.

Annet

Nemnda behandlet i 2015 den første skikkethetsaken som er blitt fremmet for nemnda. Nemnda forventer flere slike saker i fremtiden.